

FODOR BALÁZS GÁBOR¹Gazdasági bűnözés,
szervezett bűnözésI.
Gazdasági bűnözés

A gazdaság szabályozását, illetve védelmét alapvetően az ágazati szabályokban kell megvalósítani, így az ultima ratio elvének a gazdasági büntetőjog területén kiemelt jelentősége van az Alkotmánybíróság² és számos nemzetközi dokumentum szerint is.³ A gazdasági bűncselekmények körének meghatározása nehéz, azonban például statisztikai szempontból fontos feladat. Az ilyen bűncselekmények elszaporodottsága, csökkenése, társadalmi hatása, illetve veszélye mind jogalkotási, mind jogalkalmazási (büntetékiszabási) szempontból jelentős. A gazdasági bűnözés mértékének megítélése a hivatalos bűnügyi statisztikai adatok alapján rendkívül nehéz, több okból is. Az egyik probléma a terület gyakori újrakodifikálása. A bűncselekmények törvényi tényállásai gyakran változtak a rendszer-váltás óta. A 2013-ban hatályba lépő Btk. is jelentősen átstrukturálta a törvény gazdasági bűncselekményeket szabályozó fejezeteit, illetve átfogalmazta a tényállásokat, továbbá számos, a gazdaság működésében megvalósított, a piacgazdaság szabályos működését is sértő bűncselekmény például vagyon elleni bűncselekmények között található, mint a hűtlen kezelés, sikkasztás, csalás, gazdasági csalás. A gazdasági bűnözéssel szembeni hatékony fellépés legfontosabb eszközei a megelőzés, a jogsértések látenciájának csökkentése (késpénzforgalom csökkentése, a cégalapítás és -eladás szigorítása, online bizonylatok és nyilvántartások vezetése, a cégek gyakori és célzott ellenőrzése stb.) és a hatékony szankcionálás (jogellenesen szerzett vagyon elvonása), hogy a gazdasági bűncselekmények elkövetése rossz üzleti döntés legyen, ne érje meg ilyen bűncselekményeket elkövetni. Az elkövetők hatóságokkal való együttműködése a gazdasági bűnözéssel szembeni harc fontos eleme, mert ennek keretében a bonyolult, sokszereplős, szá-

mos esetben jelentős vagyoni hátrányokat okozó gazdasági bűncselekmények felderítése, bizonyítása és a sértettek reparálása gyorsan és hatékonyan történhet meg. A gazdasági bűncselekmények szankcionálásánál kiemelt hangsúlyt kell fektetni a vagyoni szankciókra, a szabadságelvonó büntetésekkel szemben, illetve indokolt esetben azok mellett. Össztársadalmi szempontból ritkán indokolt szabadságelvonó büntetést alkalmazni olyan büntetlen előéletű személyekkel szemben, akik a

büntetőeljárás során együttműködnek a hatóságokkal és egyébként hosszú ideje a társadalom, illetve a gazdaság hasznos tagjai. A vagyoni szankciókon kívül a szabadságelvonás azonban nem mellőzhető olyan személyek esetében, akik életvitelszerűen bűnöznek.

Vizsgáljunk meg néhány statisztikát általában a bűnözés, a gazdasági bűncselekmények és azok szankcionálási gyakorlata tekintetében:

A legfőbb ügyész 2023-as országgyűlési beszámolója alapján a regisztrált bűncselekmények száma 2014 és 2023 között közel a felére csökkent. (2014-ben 329 303, 2023-ban 178 172) Ezzel szemben a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt személyek száma a 2021-es 6440-ről, 2023-ra 7975-re nőtt.⁴ Így a 100 000 lakosra vetített fogvatartotti arány⁵ a 2022-es szintről is tovább romlott hazánkban, megelőzve ezzel számos európai országot⁶ és figyelmen kívül hagyva a szabadságelvonással nem járó büntetéseket szorgalmazó nemzetközi ajánlásokat⁷ és tudományos munkákat.⁸ A 2023-as országgyűlési beszámoló is megállapítja, hogy *a bíróságok büntetékiszabási gyakorlata szigorúbbá válásának folyamata 2023-ban sem fordult meg*. Ennek ellenére a beszámoló alapján, *az ügyészség az enyhé ítélezési gyakorlat megváltoztatása és a törvény szigorának érvényre juttatása végett a kiszabott büntetés súlyosítására irányuló fellebbezéssel élt. Ez volt a leggyakoribb oka az ügyészi fellebbezéseknek, amely a vádhatósági jogorvoslattal érintett vádlottak 89,3%-ára vonatkozott*. Itt említeném ki, hogy a gazdasági bűncselekménnyel érintett terheltek körében is egyre jelentősebb a letartóztatások száma is. Így fontos statisztika, hogy az indítványozott és a bíróságok által elrendelt letartóztatások száma is továbbá nőtt. 2021-ben 4685 esetben, 2023-ban pedig 5153 esetben rendelt el letartóztatást a bíróság, annak ellenére, hogy az „új” Be. indoklása és a beszámoló is egyértelművé teszi, hogy *a törvény a letartóztatások*

4 B/8995, A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2023. évi tevékenységéről, <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/09/a-legfobb-ugyesz-oraszaggyulesi-beszamolaja-az-ugyeszseg-2023-evi-tevekenysegerol.pdf>.

5 <https://www.prisonstudies.org/country/hungary>.

6 Magyarországon 170,6 fő, az Egyesült Királyságban 130 fő, míg Ausztriában 95 fő, Finnországban pedig 53 fő. Papp Ádám Antal: A szabadságvesztés büntetés alternatívái a büntetékiszabás tükrében DJM, 2021/3–4, 54–65.

7 Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú Ajánlása Az Európa Tanács R (2000) 22. számú Ajánlása

8 PÁPAI-TARR Ágnes: Súlytalan büntetés? – néhány gondolat a végrehajtásban felfüggesztett szabadságvesztésről MJSZ, 2023/1., 19–37.

1 Ügyvéd, egyetemi oktató KRE-ÁJK Bűnügyi Tudományok Intézete.

2 „A büntetőjognak nem feladata az alkotmányos értékek átfogó védelme, hanem csupán az, hogy ezen értékeket a különösen súlyos sérelmekkel szemben védje. A büntetőjogi eszközrendszer ultima ratio szerepe kétségtelenül azt jelenti, hogy akkor alkalmazandó, ha más jogági eszközök már nem elegendők” [18/2000. (VI. 6.) AB határozat].

3 Az Európa Tanács 1981. évi ajánlása már rögzíti, hogy a gazdasági bűnözéssel szemben elsősorban polgári jogi, kereskedelmi jogi, illetve államigazgatási eszközökkel kell fellépni.

számát a minimálisra kívánja csökkenteni, és a letartóztatást valóban csak a legszükségesebb esetekre kívánja korlátozni. A statisztikák alapján a törvény által alternatívaként kínált enyhébb kényszerintézkedések és az óvadék intézménye továbbra sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A gyakorlat még mindig nagyon letartóztatáscentrikus, az elrendelt büntügyi felügyelet száma 2023-ban nem érte el az elrendelt letartóztatások 10 százalékát.

A költségvetési csalások esetében a legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója alapján a kezdeményezett eljárások kapcsán rögzített cselekmények száma 2019-ben 1810, 2023-ban 1737 volt. Az egyes regisztrált bűncselekmények száma 2019-ben 1503, 2023-ban 1041 volt. A NAV büntügyi statisztikái alapján a költségvetési csalási ügyekben elrendelt nyomozások száma 2015-ben 5374, 2022-ben 2786 darab volt. Az ismertté vált jogsértések elkövetési értéke 2015-ben 137 milliárd, 2022-ben 60 milliárd forint volt. A vagyonbiztosítás mértéke 2015-ben 22%, 2022-ben 115% volt.⁹ A NAV szervezetéről és annak 2023-as tevékenységéről szóló évkönyv alapján az ismertté vált jogsértésekkel okozott vagyoni hátrány 2023-ban tovább csökkent, 36,5 milliárd forint volt. Az ismertté vált jogsértések száma is jelentősen csökkent 2023-ban 1027 darabra. Az évkönyv azt is megállapítja, hogy az év végéig azonosított bűnszervezetek és bűnszövetségek száma kiemelkedő az előző évek adataihoz képest.¹⁰ Az Európai Bizottság 2023-ban hozta nyilvánosságra az áfarésről¹¹ szóló legújabb jelentését, ami 2021-ig dolgozta fel a vizsgált adatokat. Az adatok alapján Magyarországon 2010-ben 22,3%, míg 2021-ben már csak 4,4% volt a be nem szedett áfa aránya. A statisztikák összességéből és a szakmai tapasztalatokból egyértelműen levonhatóak az alábbi következtetések. A költségvetést károsító bűncselekmények száma és az okozott vagyoni hátrány mértéke évről évre jelentősen csökken. A hatóságok felderítő, vagyonbiztosító és egyéb tevékenysége pedig egyre hatékonyabb. Álláspontom szerint az adatbőségnek (Big Data¹²) és a hatékony hatósági eszközöknek és munkának (egyezség, lehallgatások, megfigyelések stb.) tudható be az is, hogy egyre több szervezett elkövetésre derül fény, azaz a szervezethez látenciaja is egyre csökken. Ezen adatokból az a következtetés is levonható, hogy a bűncselekmény elszaporodottságára, mint a büntetést súlyosító körülményre vonatkozó általános, minden konkrétumot, statisztikát nélkülöző ügyési vagy bírói érvelés nem lehet alapos.¹³ Ezzel szemben napjainkban egyre súlyosabb mértékes indítványok és kiszabott büntetések tapasztalhatóak költségvetési csalások esetében. Egy a közelmúltban készült vádiratban egy számlagyár büntetlen előéletű és rendezett személyi

körülményekkel rendelkező vezetőjére vonatkozó mértékes indítvány alapján, az ügyészség 15 év fegyházbüntetést látott indokoltnak, amennyiben a terhelt az előkészítő ülésen beismeri a bűnösségét és lemond a tárgyaláshoz való jogáról. Ugyanezen vádiratban a számlagyár másik vezetőjének mértékes indítványa is 15 év fegyházbüntetés volt, annak ellenére, hogy a terhelt már a nyomozás során részletes, tényfeltáró, más személyek felelősségét és szerepét is pontosan leíró, beismerő vallomásokot tett az ügyben. Egy másik vádiratban a számlabefogadó vádlott a vád szerint 12 millió forintot el nem érő vagyoni hátrányt okozott a költségvetésnek, ezért a rá vonatkozó mértékes indítvány 7 év börtönbüntetés volt. Egy harmadik vádiratban egy 5 millió forintot pár tízezer forinttal meghaladó vagyoni hátrány esetében egy büntetlen előéletű, magatehetetlen feleségét ápoló, nyugdíjas elkövető esetében 2 év börtönbüntetést 4 év próbaidőre felfüggesztve látott indokoltnak mértékes indítványként ajánlani az ügyészség, annak ellenére, hogy a teljes vagyoni hátrány a vádirat benyújtása előtt megtért.

Pénzmosások esetében a 2023-as országgyűlési beszámoló adatai alapján a kezdeményezett eljárások kapcsán rögzített cselekmények száma 2019-ben 725, 2023-ban 577 volt. Az egyes regisztrált bűncselekmények száma 2019-ben 358, 2023-ban 768 volt. A beszámoló az esetszám-növekedés okai között említi az orgazdaság beolvasztását a pénzmosás tényállásba, a vagyonvisszaszerzés és a felderítés hatékonyságát, illetve az online térben történő elkövetések térhódítását. A beszámoló szerint, *az internetes közegben elkövetett csalásokból realizált vagyon megszerzéséhez és legalizálásához rendszerint olyan banki műveletek kapcsolódnak, amelyek pénzmosást valósítanak meg. A bűncselekmény legelterjedtebb formája továbbra is a pénzfutárók vagy bankszámlastrómanok alkalmazása. Ennek során a külföldön élő elkövetők az interneten toboroznak maguknak Magyarországról társakat.* Álláspontom szerint a törvényi tényállás egyre több magatartást pénzmosásnak minősítő formája miatt az büntetőeljárások és marasztalások számának csak a hatósági szándék és kapacitás szabhat gátat. Gondoljunk csak arra, hogy pénzmosást követ el az is, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó vagyont – akár ajándékként vagy ellenértékként – megszerzi.¹⁴ Továbbá teljesen logikus, hogy minden „valamire való” bűncselekmény eredményét, hasznát az elkövetők fel akarják használni.¹⁵ Nem nézni szeretnék a pénzt az ágy alatt, rettegve attól, hogy mikor jönnek érte a hatóságok, amivel nemcsak a bűncselekmény hasznát veszítenék el, de még bizonyítékot is szolgáltatnának magukkal szemben, mert honnan is van ez a sok készpénz? Így a valós esetszám a vagyont generáló bűncselekmények számával közel azonos lehet.

Az ügyészségi statisztikák alapján a Btk. XLI. fejezetébe tartozó csoportosítás szerinti gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények száma 2004-ben 3460, 2023-ban 451 volt. Ezen belül is a számvitel rendjének megsértése bűncselekmények száma 2004-ben 734, 2023-ban 272 volt. **A csődbűncselekmények** száma 2004-ben 1791, 2023-ban 120 volt, amely a

⁹ NAV Büntügyi statisztika 2015–2022, <https://nav.gov.hu/bunugy/eredmenyeink>.

¹⁰ file:///C:/Users/Huawei/Downloads/NAV%20%C3%89vk%C3%B6nyv%202023-1.pdf.

¹¹ Az Európai Bizottság minden évben elkészíti az egyes tagállamok által be nem szedett áfa összegére és a potenciálisan beszedhető áfához viszonyított arányára vonatkozó statisztikákat.

¹² A big data nem konkrét technológia, hanem régi, bevált és új technológiák szintézise. Ezek a technológiák együttesen képesek biztosítani hatalmas mennyiségű, változatos adat gyors feldolgozását és kezelését. Biztosítják a valós idejű kiértékelést és amennyiben szükséges, a megfelelően gyors reagálást. A big data három meghatározó jellemzője angolul a 3 V (Volume, Velocity és Variety).

¹³ FODOR Balázs Gábor: A gazdasági bűncselekmények szankcionálása, *Büntetőjogi Szemle*, 2024/1. szám. <https://ujbtk.hu/fodor-balazs-gabor-agazdasagi-buncselekmények-szankcionalasa/>.

¹⁴ Btk. 399. § (4) bekezdése.

¹⁵ Fontos itt kiemelni, hogy a jogszabály – és annak helyes értelmezése – szerint, aki a saját büntetendő cselekményből származó vagyont csak felhasználja, az nem követ el bűncselekményt.

2004-es adat 6,7 százaléka.¹⁶ A 2023. évi országgyűlési beszámoló a csődbűncselekmények értékelésére 8 sort szánt, melyben stagnálásról, csökkenésről számolt be. Ezzel szemben a NAV 2022-es évkönyve alapján a NAV 2022 végén 11 625 folyamatban lévő felszámolást tartott nyilván, a felszámolással érintett kintlévőség 451 milliárd forint volt.¹⁷ A 2022-es évkönyv alapján az ismertté vált bűncselekmények statisztikái szerint 2022-ben az elkövetési érték összesen körülbelül 3,3 milliárd forint volt, a vagyonbiztosítás pedig 45 millió forint. Meggyőződésem, illetve saját tapasztalataim szerint a piacgazdaság zavartalan működését, a hitelezők érdekeit leginkább sértő csődbűncselekmények esetében igen nagy a látencia. Számos gazdálkodó szervezet jelentős tartozással (hitelezői igénytel) és „hipp-hopp” eltűnt vagyonnal kerül felszámolás alá, majd megszüntetésre, úgy, hogy a hatóságok nem folytatnak le semmilyen érdemi nyomozást az ilyen ügyekben. Azonban azt is meg kell jegyezni, hogy egy jól „megkomponált” csődbűncselekményt utólag nagyon nehéz felderíteni, rekonstruálni, hiszen a hatóságoknak ritkán áll rendelkezésükre operatív anyag, az iratok hiányosak vagy teljesen hiányoznak, tanúk nincsenek. Van egy elkövető, aki minden bizonyítékot még a büntetőeljárás előtt gondosan eltüntet, meghamisít, a céget fantomizálja, illetve a vagyon útja is sokszor követhetetlen. Így indokolt lehet a büntetőeljárást a cégfantomizálás miatt felmerülő intellektuális közokirat-hamisítás vagy a nyilvántartások hiánya, hamissága miatt számvitel rendjének megsértése bűncselekmény gyanúja miatt megindítani és ennek keretében nyomozni az eltűnt vagyon ügyében.

A gazdálkodás menetében gyakran fordul elő, hogy a vezető tisztviselő szándékosan megsérti vagyonkezelői kötelezettségét – például indokolatlanul előnytelen szerződések megkötésével – és ezzel a gazdasági társaságnak vagyoni hátrányt okoz.¹⁸ Az észszerű gazdálkodás szabályainak szándékos és gyakori megsértésével okozott tulajdonosi és hitelezői érdeksérelmek kapcsán nemcsak a csődbűncselekmények száma, de a **hűtlen kezelések** száma is feltűnően alacsony a statisztikák alapján. Az ügyészégi statisztikák szerint 2019 és 2023 között a hűtlen kezelések száma átlagban nem érte el éves szinten a 40 darabot. A hanyag kezelések átlagos éves száma pedig 1 darab.¹⁹

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a költségvetést károsító bűncselekmények kapcsán jelentős sikereket értek el a bünyügyi hatóságok. A látencia, az esetszám és az okozott vagyoni hátrány mértéke is jelentősen csökkent, a vagyonbiztosítás pedig több mint 100%-os. Az ilyen ügyekben a továbbiakban sürgősen és megalapozatlan a bűncselekmény el-

szaporodottságára történő hivatkozás, az indokolatlan szigor alkalmazása. A pénzmosás kapcsán az esetszám növekedésének számos oka van, de az esetszám további növelésében szinte korlátlan – már-már ijesztő – lehetőség rejlik, a törvényi tényállásból és az emberi természetből fakadóan. A gazdálkodás menetében gyakran előforduló csődbűncselekmény és hűtlen kezelés kapcsán az esetszám biztosan nem tükrözi a valós helyzetet, bár itt meg kell jegyezni, hogy ezen bűncselekmények felderítése és bizonyítása nehézkes, sokszor eredménytelen. A felderítés, bizonyítás és reparáció érdekében hatékony eszköz lehetne az egyezségek széles körű alkalmazása. Azonban a 2023-as beszámoló szerint 2023-ban *egyezség alapján 83 ügyben került sor vádirat benyújtására, ami nagyjából megfelel az előző évi adatnak (2022: 85)*. Reményeim szerint az egyezségi témában nemrég megjelent új ügyészégi körlevél változtat ezen a helyzeten. A körlevél bevezetője alapján, *az egyezség az állami büntetőigény időszzerű és hatékonyabb érvényesítésének kiemelkedően fontos eszköze*.²⁰

II. Szervezett gazdasági bűnözés

A legjelentősebb gazdasági bűncselekmények, mint a költségvetési csalások, pénzmosások, csődbűncselekmények lényegükben adódóan általában együtt járnak rendszeres haszon-szerzési céllal, illetve – sokszor elkerülhetetlenül – több személy tervszerű, szervezett magatartásával is. Bár nyilván előfordul néha, hogy egy elkövető egyszeri cselekményével valósulnak meg ezen bűncselekmények. Így az üzletszerűen, bünszövetségben, illetve bünszervezetben történő vádemelés, illetve marasztalás igen gyakori ezen bűncselekmények esetében. Megállapítható tehát, hogy az üzletszerűen és a bünszövetségben történő elkövetések inkább rendszerinti tényállási elemek ezen bűncselekményeknél, mint különös esetek. Így például az üzletszerűen, illetve bünszövetségben történő elkövetés a korábbi adócsalás esetében nem is volt minősítő körülmény.²¹ Az üzletszerűség pedig a német szabályozás szerint nem súlyosító körülmény az adócsalások esetében.²² Költségvetési csalások vonatkozásában a jogalkotó a korlátlan enyhítés kedvezményét biztosítja azon elkövetők részére, akik a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrányt a vádemelés előtt megtérítik. A kedvezményezett köréből korábban ki voltak zárva a bűncselekményt üzletszerűen elkövető személyek. Azonban ez a szűkítő rendelkezés kikerült a törvényből, mert a jogalkotó is felismerete, hogy szinte minden elkövetés üzletszerűnek minősül a gazdálkodás sajátosságaiból fakadóan. Álláspontom szerint ugyanez a helyzet a bünszövetségben történő elkövetés esetében is, hiszen általában minimum két személy (például számlakiállító, -befogadó) szervezett magatartása szükséges a bűncselekmények elkövetéséhez. Így indokolt ezen személyeket is a korlátlan enyhítés kedvezményével ösztönözi a költségvetés minél eredményesebb reparációja érdekében. Főként, mert ezen kedvezmény mellett is lehetősége

¹⁶ Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól, Legfőbb Ügyészség, 2024. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/10/tajekoztato-a-bunozes-2023-evi-adatairrol.pdf>.

¹⁷ Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2022-es tevékenységéről, Budapest 2023, 27. oldal, file:///C:/Users/Huawei/Downloads/NAV_Evkonyv_2022%20(1).pdf.

¹⁸ A hűtlen kezelés gyakori példája, amikor a gazdasági társaság képviselőt ellátó tisztviselő a társaság nevében kötött szerződésben indokolatlanul előnytelen feltételeket fogadott el (pl. BH 2009.198., BH 2005.43.). A vagyoni hátrány bekövetkezését az érintett cég egyébként nyereségessége nem zárja ki, a nyereség csökkentése is vagyoni hátrány, nem kell összességében veszteségességgnek előállnia (EBH 2004.1109.).

¹⁹ Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól, Legfőbb Ügyészség, 2024. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/10/tajekoztato-a-bunozes-2023-evi-adatairrol.pdf>.

²⁰ 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevél az egyezségekről.

²¹ 1978. évi IV. törvény 310. § adócsalás.

²² Abgabenordnung (AO) 370. §(3) bekezdése.

van a jogalkalmazónak indokolt esetben súlyos büntetést kiszabni, hiszen a büntetési tételkeretnek csak az alsó határa változik a kedvezmény által. Azonban a jogalkalmazóknak is lehetőségük van a minősítő körülmények fennállása esetén a büntetési tételkeret alsó határát átlépni, *ha annak legkisebb mértéke a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne.*²³

Más azonban a helyzet a bűncselekményt **bűnszervezetben** elkövetők esetében. Ilyen esetekben a jogalkalmazónak – álláspontom szerint indokolatlanul – meg van kötve a keze és a törvény szigorú rendelkezései alapján kell eljárni, akár saját megalapozott és indokolható meggyőződésével szemben is. Álláspontom szerint a bűnszervezethez köthető szankciórendszer lazításra szorul. A büntetési tételkeret felemelése²⁴ az ilyen esetek táradalomra való veszélyessége miatt indokolt, egyben meghagyja a jogalkalmazó részére azt a lehetőséget, hogy indokolt esetben, akár a büntetés enyhítésére vonatkozó szabályok alkalmazásával élhessen, így a jogalkalmazás kellő mozgásteret kap az ügyek, illetve az elkövetők egyedi adottságainak értékelésére. Azonban álláspontom szerint nem indokolt a bűnszervezetben elkövetőket kizárni a kedvezmények rendszeréből és ezzel a jogalkalmazó mérlegelési jogát elvonni ezekben az esetekben.

A bűnszervezet fogalom 2019-es megváltoztatása,²⁵ illetve ennek törvényi indoklása²⁶ jelentős változást kellett volna, hogy eredményezzen a joggyakorlatban, hiszen az indoklás szerint, a korábbi jogalkalmazás a bűnszervezeti formában történő elkövetés megállapításánál egyszerűsítő gyakorlatot folytatott, mely *joggyakorlat törvényrontó, ugyanis nem tükrözi vissza a jogalkotó szándékát a szervezett bűnelkövetői alakzatok közötti különbségtétel tekintetében*, így a módosítás szükségessé vált. A módosítás célja az volt, *hogy reagálva a jelenlegi, nem megfelelő joggyakorlatra, élesebben határoolja el a bűnszervezet fogalmát a bűnszövetség fogalmától, egyúttal támpontot adjon a jogalkalmazás számára a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatósága tekintetében*. Ezért a hatályos meghatározás ki egészül a hierarchia és a konspiráció fogalmi elemeivel. A törvény indoklása a korábbi büntetéskiszabási gyakorlattal szembeni kritikát is megfogalmaz, mely szerint *az így megemelt büntetési tétel, a büntetéskiszabás során alkalmazott középérték szabály és a kedvezmények alkalmazásának tilalma még a közepesen súlyos bűncselekmények esetén is az indokoltnál hosszabb végrehajtandó szabadságvesztéshez vezet*. A jogalkotás nyomán a Kúria tanácselnöki értekezlete, illetve a Bhar.III.571/2019/41. határozata következett, ezekben a legfelsőbb bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az új jogi szabályozás valójában érdemében nem érinti a korábbi jogszabály szerint kialakult gyakorlatot, a 2019. július 10. napján bekövetkezett törvénymódosítás kapcsán a Kúria csupán megjegyezte, *hogy az eddig követett gyakorlat is megfelelt a módosított törvény szerint értelmezendő fogalomnak*. A Kúria a törvény indoklása kapcsán megállapította, hogy annak jogi kötőereje nincs, a jogértelmezés a bíróságok feladata, továbbá álláspontja szerint to-

vábbra is követendő a 4/2005. számú büntető jogegységi határozat. Álláspontom szerint a bűnszervezet fogalomváltozása és annak törvényi indoklása nyomán a helyzet egyértelmű, nem lehet fenntartani a korábbi gyakorlatot, ahogy a 4/2005. számú büntető jogegységi határozat is – legalább részben – meghaladtá vált, megállapításait számos tekintetben biztosan nem lehet követni. A 23/2018. (XII. 28.) AB határozat pedig egyértelművé tette, hogy a törvényindokolásban leírtak figyelmen kívül hagyásának súlyos következményei kell, hogy legyenek. A konkrét ügyben ez a Kúria ítéletének megsemmisítéséhez vezetett. Az AB határozat szerint *az önkényes bírói jogértelmezés sértheti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tiszteletes eljárásról való jogot*. Az alkotmánybíróság ezen döntése lehetőséget teremthet a bűnszervezet kapcsán született döntésekkel szembeni alkotmányjogi panaszoknak.

Álláspontom szerint a jogalkotás ténye, a törvény új fogalomhasználata, indoklása és a szigorú jogkövetkezmények alapján kell értelmezni az új bűnszervezet fogalmat, mindezek alapján a **hierarchikusan szervezett csoport** kapcsán fontos megállapítani, hogy egy-egy személy irányító szerepe, az irányítói, szervezői, végrehajtói feladatok megosztása, az alá-főle rendeltség enyhe formája nem adhat alapot a hierarchikus szervezethez megállapítására. Ez legfeljebb a korábbi szabályozás szerinti összehangolt működés megállapítására adhat okot. A hierarchikusan szervezett csoport (hierarchikus szervezet) a magyar nyelvtan szabályai és az indoklás alapján egy parancsuralmi rendszer, ahol utasítások alapján, koordinált módon tevékenykednek a vertikális szervezeti struktúrában a tagok. A Kúria álláspontjával szemben, tehát nem lehet elégséges hozzá *egy résztvevő szervezői, koordináló, irányító szerepe a feladatok megosztása során*. (Bfv.I.752/2020/17., Bfv.III.1.083/2020/13., Bfv.II.322/2021/8., Bfv.II.605/2021/8.). Egyérték azonban a Kúria álláspontjával, abban, hogy hierarchikusan szervezett csoport megállapítására *szolgáló tényeket azonban tartalmaznia kell a tényállásnak. Ekként a cselekményekben résztvevőkre lebontva az egyes tényállási elemekhez kapcsolódóan rögzíteni kell azokat a konkrét, a külvilágban megnyilvánuló tényeket – a feladatellátáshoz köthető megnyilvánulásokat, magatartásokat, helyszíneket, eseményeket –, amelyekből a hierarchikus szervezethez való következtetés egyértelműen levonható*. Mindehhez kapcsolódóan a hierarchia fogalmának megfelelő szervezeti rendszert is fel kell vázolni a tényállásban. (Kúria Bhar.75/2024/11. [76]).

A **konspiratív működés** kapcsán fontos megállapítani, hogy a Kúria álláspontjával szemben a csoport konspiratív működése lényegében sem felel meg a korábbi fogalom összehangolt működésének, amennyiben az a külvilág előtt rejtve valósul meg (Bfv.I.752/2020/17., Bfv.III.1.083/2020/13., Bfv.II.322/2021/8., Bfv.II.605/2021/8.). Ahogy az a következtetés is téves, *hogy a törvény nem kíván meg az „átlagos” vagy „szokásos” szervezethez mértékét meghaladó többletkörülményt a konspiratív működés megállapításához* (Bfv.II.1377/2020/12.). A jogalkotó kifejezetten az összehangolt fogalom helyett alkalmazza a konspiráció fogalmát, mely nyilvánvalóan meghaladja az átlagos, szokásos bűncselekmény szervezethez mértékét. Ez jelenti a bűnszervezet társadalomra való nagyobb veszélyességét, mint a bűnszövetségben való elkövetés. A konspiráció titkos és fegyverrel megerősített koordinációt, feladatmegosztáson alapuló tervszerűséget, a bűncselekményből származó

23 Btk. 82. §.

24 Btk. 91. § (1) bekezdése.

25 2019. évi LXVI. törvény – Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról.

26 2019. évi LXVI. törvény végső előterjesztői indoklása – a Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról.

előny megszervezett elosztását is jelenti. A bűncselekmény leplezése önmagában nem minősülhet konspirációnak. Ugyanis ez minden bűncselekmény velejárója, az elkövető elemi érdeke. Az ugyanis ép ésszel nem elvárható, hogy az elkövetők nyíltan kövessenek el bűncselekményeket, ne tegyenek óvintézkedéseket a lebukás elkerülése érdekében. Egyetértve a Kúria álláspontjával, *a konspiratív jelleget magában hordozó társas bűnelkövetés és a konspiratív működés nem azonosíthatók egymással* (Kúria Bhar.75/2024/11 [79]). *A konspirációnak a csoport működése, és nem (csak) a bűncselekmény tekintetében kell megvalósulnia.*²⁷ Továbbá a konspiratív működés megállapíthatóságához szükséges tényeket is részletesen le kell írnia a tényállásnak. *Az egyes cselekményekre nézve be kell mutatni mindazokat a konkrét, a kívülvilágban megnyilvánuló tényeket – a konspirációt mutató megnyilvánulásokat, a konspiratív magatartásokat, és a konspirációs eseményeket –, amelyek megfeleltek mindezeket a törvényi követelményeknek* (Kúria Bhar.75/2024/11 [78]).

Mindezek alapján az új bünszervezet fogalom értelmezése, alkalmazása kapcsán a korábbi gyakorlat még lényegét tekintve sem tartható fenn, abban gyökeresen változásnak kell mutatkoznia a jogalkotás tényéből, az új fogalmak megjelenéséből, a törvény kifejezett indoklásából fakadóan ennek elmaradása alkotmányos aggályokat vet fel, mint a hatalmi ágak elválasztásának, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme vonatkozásában. *A bünszervezeti elkövetéshez fűzött súlyos jogkövetkezmények pedig általában is a jogszabály szűkítő értelmezést támasztják alá* (Györi Ítéltábla: Bf. 114/2007/49).

²⁷ BELOVICS Ervin – POLT Péter (szerk.): A Büntető Törvénykönyv kommentárja ügyészeknek, frissítve: 2023. november 15., (LÜ BF. 933/2019. számú állásfoglalás).

III. Összegzés

Összegzésként megállapítható, hogy

- A gazdasági bűnözéssel szembeni hatékony fellépés kulcsa az, hogy ne érje meg ilyen bűncselekményeket elkövetni. Mely célt hatékony felderítéssel, a terheltek együttműködésével, a jogellenesen szerzett vagyon elvonásával és elsődlegesen vagyoni szankciók alkalmazásával lehet elérni.
- A bűnözés általános mértéke az utóbbi 10 évben jelentősen csökkent, ezzel szemben a letartóztatások, végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték száma egyre nő és a súlyosításra irányuló ügyészi fellebbezések száma is magas.
- A leggyakrabban előforduló gazdasági bűncselekmények vonatkozásában kijelenthető, hogy egyes bűncselekmények esetében a hatóságok munkája nagyon hatékony, az esetszámok és az okozott vagyoni hátrány is jelentősen csökkent az utóbbi időben, drákói szigor ezen esetekben már nem indokolt. Más a hitelezők és a tulajdonosok érdekeit sértő bűncselekmények esetében a látencia, az okozott és meg nem térült vagyoni hátrány is nagy.
- A gazdasági bűncselekmények elkövetésére a cselekmények természetéből fakadóan jellemző az üzletszerűség és a társas, szervezett forma, mely körülményeket indokolt mind a jogalkotónak, mind a jogalkalmazónak nagyobb hangsúllyal figyelembe vennie. Ennek keretében esetleg újragondolni egyes bűncselekmények minősített eseteit, ösztönző jelleggel pedig a kedvezmények rendszerét, továbbá a bünszervezetben való elkövetések esetében lazítani a szankciórendszeren, ezzel nagyobb mérlegelési lehetőséget adva az egyéniesítésre.
- Indokolt továbbá 5 évvel a bünszervezet fogalom teljes megújítása után átfogóan megvizsgálni az ezzel kapcsolatos joggyakorlatot és jogegységi határozatba foglalni a helyes, követendő értelmezést.